

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ ДС/СС 05/4-02 бр. 1387/1-XIV/5 30.09.2010. године	
---	--

На основу члана 221. став 1. алинеја 16. и члана 266. Статута Факултета, Наставно-научно веће Филозофског факултета у Београду је на својој VII редовној седници, одржаној дана 30.09.2010. године, донело следећу

О Д Л У К У

Прихвата се Извештај комисије са оценом докторске дисертације: ПОЛЕМИКЕ О СЕВЕРНОАТЛАНТСКИМ ИНТЕГРАЦИЈАМА У СВЕТЛУ ЦРНОГОРСКЕ ЈУНАЧКЕ ТРАДИЦИЈЕ, кандидата мр Бранка Бановића и одобрава усмена одбрана.

Ова се одлука упућује Стручном већу Универзитета на сагласност.

<u>Доставити:</u> 1х Универзитету у Београду 1х Комисији 1х Стручном сараднику за докторске дисертације 1х Шефу Одсека за правне послове 1х Архиви	ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА Проф. др Весна Димитријевић
---	---

Факултет <u>Филозофски</u>	УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
<u>04/1-2 бр.6/1765</u>	Веће научних области
(број захтева)	<u>друштвено-хуманистичких наука</u>
<u>1.10.2010.</u>	(Назив већа научних области коме се захтев упућује)
(датум)	

ЗАХТЕВ
за давање сагласности на реферат о урађеној докторској дисертацији

Молимо да, сходно члану 46. ст. 5. тач. 3. Статута Универзитета у Београду («Гласник Универзитета», бр. 131/06), дате сагласност на реферат о урађеној докторској дисертацији кандидата

Бранка (Мирољуб) Бановића
(име, име једног од родитеља и презиме)

КАНДИДАТ Бранко (Мирољуб) Бановић
(име, име једног од родитеља и презиме)

пријавио је докторску дисертацију под _____
насловом:

Полемике о северноатланским интеграцијама у светлу црногорске

јуначке традиције

Универзитет је дана 24.02.2009. својим актом под бр 612-18/39-09 дао сагласност на предлог теме докторске дисертације која је гласила: _____

Полемике о северноатланским интеграцијама у светлу црногорске
јуначке традиције

Комисија за оцену и одбрану докторске дисертације кандидата

Бранка (Мирољуб) Бановића
(име, име једног од родитеља и презиме)

образована је на седници одржаној 1.07.2010. одлуком факултета под бр 1012/1-X/6 у саставу: _____

	Име и презиме члана комисије	звање	научна област	установа у којој је запослен
1.	др Иван Ковачевић	редовни проф.	етнолофија-антропологија	Филозофски ф.
2.	др Бојан Жикић	ванредни проф.	исто	Филозофски ф.
3.	др Милош Миленковић	доцент	исто	Филозофски ф.
4.	Др Гордана Ђерић	научни сарадник	исто	Институт за филозофију и друш.теорију

Наставно-научно веће факултета прихватило је извештај Комисије за оцену и одбрану докторске дисертације на седници одржаној дана 30.09.2010.

Прилог: 1. Извештај комисије са предлогом 2. Акт Наставно-научног већа факултета о усвајању извештаја 3. Примедбе дате у току стављања извештаја на увид јавности, уколико је таквих примедби било.	ДЕКАН ФАКУЛТЕТА <u>Проф. др Весна Димитријевић</u>
--	---

**НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ**

Извештај Стручне комисије за оцену и одбрану докторске дисертације
ПОЛЕМИКЕ О СЕВЕРНОАТЛАНТСКИМ ИНТЕГРАЦИЈАМА У СВЕТЛУ
ЦРНОГОРСKE ЈУНАЧКЕ ТРАДИЦИЈЕ
кандидата мр Бранка Бановића

На седници Наставно-научног већа Филозофског факултета у Београду, одржаној 02.07.2010. године, изабрани смо у Стручну комисију за оцену и одбрану докторске дисертације „Полемике о северноатлантским интеграцијама у светлу црногорске јуначке традиције“ коју је поднео кандидат мр Бранко Бановић, докторант на Одељењу за етнологију и антропологију. Пошто смо прочитали докторску дисертацију и прегледали документа која је доставио кандидат, подносимо следећи

ИЗВЕШТАЈ

Докторска дисертација мр Бановића садржи 246 страна густо обрађеног компјутерског текста, са 618,364 словних места или око 22 ауторска табака, укључујући документацију (списак коришћене литературе). Текст дисертације састоји се из следећег поглавља: „Увод“ (1-18), „НАТО и Црна Гора“ (19-42), „Концепт маскулинитета“ (43-52), „Модел традиционалног црногорског маскулинитета и савремени маскулинитети у Црној Гори“ (53-71), „Конструисање модела традиционалног црногорског маскулинитета“ (72-89), „Наративи“ (90-112), „Капацитет црногорске јуначке традиције за инструментализацију у политикама идентитета“ (113-130), „Концепт дискурса“ (131-135), „Инструментализација црногорске јуначке традиције у полемикама о чланству Црне Горе у НАТО“ (136-179), „Национални наратив Црне Горе“ (180-212), „Завршна разматрања“ (213-220) и „Апендикс“ (221-227).

У Уводу кандидат образлаже избор теме и анализира научни и друштвени значај савремене антрополошке анализе трансформација наратива о родно-типичним идентитетима у политичком дискурсу Црне Горе. Кандидат најављује бриколирање теоријско-методолошких ресурса различитих антрополошких дисциплина и интердисциплинарних приступа: анализе дискурса и наратива у когнитивној антропологији, родних студија - антропологије маскулинитета, антропологије мултикултурализма и антропологије јавних и практичних политика. Увод сугерише да је у питању дисертација која има за циљ да допринесе научном разумевању „културних ратова“ који су у јавностима пост-југословенских друштава покренути углавном поводом идентитетских проблема и дилема. У овом конкретном случају, реч је о актуелној серији дебата о „сржи“ црногорског идентитета, центрираног око наратива о чојству у јунаштву, покренутих иницијативама и реализацијом приступања Републике Црне Горе северноатлантским интеграцијама. Након општег излагања избора теорије наратива и когнитивноантрополошке анализе дискурса за методолошку основу истраживања, а антропологије јавних и практичних политика, антропологије мултикултурализма и антропологије маскулинитета за теоријску основу

истраживања, кандидат износи у Уводу износи и основне претпоставке рада. Кандидат најављује да ће се у раду фокусирати на наративе који доводе у везу мушки, патријархално-ратнички идентитет црногорске традиције, са друштвено актуелним дебатама о приступању северноатлантским интеграцијама. Његова полазна претпоставка јесте да је ратничка традиција детерминисала да црногорски идеал мушкости на плану традиционалних јавних наратива поприми карактеристике ратника и војника (не, рецимо, предузетника или мудраца), као и да се црногорска ратничка традиција и ратнички идеал мушкости инструментално екстраполира у савременим, друштвено актуелним дебатама о приступању северноатлантским интеграцијама, што намерава да проучи као „*типично црногорски допринос глобалној ретрадиционализацији*“. Имајући у виду да у периодима транзиције супарнички наративи бујају, нарочито у ситуацијама када се друштво суочава са јаким захтевима за изменом неког до тада владајућег стања, посебно ће се наративи националног идентитета - ко смо, одакле смо, шта нас обележава, чиме се поносимо... - шифрирати у митском кључу, што ће им обезбедити потенцијал за политичку мобилизацију. Иако флуидни, склони трансформацијама, често вишезначни и амбивалентни, супарнички наративи, посебно наративи националног идентитета, настојаће да наметну логички наизглед кохерентну слику догађаја, посебно историјских догађаја и идентитетских елемената на које се односе. Будући да се прошлост појављује као изузетно важан наративни елемент, а наративна репрезентација дељене прошлости као једна од најважнијих стратегија посредовања националног идентитета и стварања јавних слика, питање чланства Црне Горе у НАТО, иако потенцијално само једно од бројних транзиционих питања црногорског друштва, покренуће историјским и идентитетским питањима оптерећене полемике и друге елементе „културног рата“. Имајући у виду да у транзиционим периодима политички сукобљене стране користе и „инструментализују“ све елементе који им стоје на располагању, „аутохтона култура“ и „традиционална“ обележја идентитета тада се јављају као моћно оружје које стоји на располагању супростављеним странама. У таквој политичкој констелацији, пласирање или само појаву кохерентних наратива о пожељној прошлости која одговара пројектованој будућности, одликује једноставна, наизглед „логична“ линеарна организација, која слаже, најчешће прошле догађаје, у линеарни след реченица које приватни и јавни актери чији ће дискурс бити анализиран користе непроблематизовани опис стварности. Кандидат најавује да ће у раду објаснити којим механизмом је ратничка традиција, било у реалности, било на плану наратива о пожељној реалности, нераздвојиво повезана са црногорским идентитетом, посебно маскулиним, и како је последица те везе - чињенице да црногорски идеал мушкости поприма карактеристике ратника и војника - утицала на структурирање полемике о приступању Црне Горе НАТО-у управо око маскулиног идентитета Црногораца - ратника и јунака. Кандидат уводи читаоца у анализу, објашњавајући да је истраживачки очекивано да ће поводом приступања НАТО, у јавним полемикама супростављене стране користити традицију ратничког народа као кључне елементе своје аргументације, и да ће се значајан део борбе водити око „полагања права“ на тај део црногорске историје. Оно што је кандидату било истраживачки интересантно, осим чињенице да су и заговорници и противници идеје црногорских северноатлантских интеграција

полагали наративно идентитетско право на црногорско чојство и јунаштво, Јесте и то да провери како наративи служе да делегитимизују стари и легитимизују неки будући поредак, што онда води импликацијама ширим од конкретне теме истраживања. Уводна целина је прегледан, јасна, са веома прецизно формулисаном темом, претпоставкама истраживања и образложењем његовог научног и друштвеног значаја.

У целини која спецификује теоријско-методолошке претпоставке истраживања, било слеђене било провераване, кандидат посебно истиче: социолошко-фолклористичку типологију тзв. Социјалних типова Орина Клапа, рано научно-популарно креирање стереотипа о чојству и јунаштву Црногораца Герхарда Геземана, истраживања антропологије балканског мушкарца у оквиру антропологије маскулинитета, истраживања јавних полемика и дебата, посебно културних ратова, у оквирима антропологије мултикултурализма и антропологије јавних политика, као и когнитивно-антрополошке анализе дискурса. Кандидат у овој целини излаже дизајн истраживања - начин на који је истраживање спровео, ресурсе, време, хумане и институционалне актере чији је дискурс проучавао и основне методолошке алате коришћене при теренском истраживању. Основу теоријског дела истраживања чиниле су рекапитулације класичних дела о црногорском идентитету, као и дуготрајноупознавање са основним теоријским-методолошким поступцима поменутих поддисциплина. Најављује да ће основу теренског истраживања чинити су, у складу са менторским методолошким упутствима, полуструктурисани интервјуи са селектованим информантима - као појединцима и као представницима политичких институција и странака директно укљученим у полемику која представља основну тему истраживања, али и са различито демографски структурисаним испитаницима. Потом кандидат предлаже да се резултати добијени примарним истраживањем интерпретирају употребом стандардизованих скала за испитивање маскулинитета BMS (Brannon Masculinity Scale) у односу на MRNS (Male Role Norms Scale), а традиционални црногорски маскулинитет и савремени маскулинитет анализирају у светлу ривалских теорија идентитета, теорија о социјалној конструкцији стварности и из перспективе трагања за тзв. „доминантним маскулинитетом“. Опис и најава теоријско-методолошких ресурса и поступака су јасни и исцрпни, а њихова комбинација оригинална.

У поглављу „НАТО“ и Црна Гора“, кандидат демонстрира да се упознао са политичким, правним, социјалним и историјским контекстима своје теме, да је проучио и селектавао временски след, кључне актере и кључне догађаје око којих ће градити своје касније анализе, и потом прелази на за истраживање најбитнији сегмент овог поглавља „Антрополошке димензије чланства Црне Горе у НАТО“, у којем објашњава културне и цивилизацијске потенцијале међународних интеграција, посебно у сиромашним друштвима, као и значај антрополошког истраживања културне промене за шире интердисциплинарне пројекте посвећене мешународним интеграцијама, европеизацији, улози културе у међународним односима и др. У целини „НАТО као агенс социјализације у Црној Гори“, кандидат критично и самокритично процес социјализације прмењује на институционалном, а и националном нивоу, објашњавајући како проучавати истовремено заговарању, интернализацију правила и норми заједнице, у овом случају међународне, у

средионама са истовремено непостојаним и пренаглађеним идентитетским маркерима. Од ове целине, кандидат престаје са архаичним измештањем из проучаваног проблема, и повремено у анализи износи сопствене правне, политичке, идентитетске и цивилизацијске преференције. Ово, будући да не нарушава научни ниво анализа већ сведочи о кандидатовој посвећености разумевању проблема, његове анализе чини само богатијим и научно драгоценијим.

У поглављу „Концепт маскулинитета“ кандидат са јаке социјално-конструктивистичке позиције родних студија у оквиру антропологије маскулинитета прво износи теоријске примере и узоре, а потом прелази на конкретизацију аналитичких закључака о социјално-историјским специфичностима конституције маскулинитета у родној политичкој, економској, историјској и социјалној динамици црногорског друштва у целини „Модел традиционалног црногорског маскулинитета и савремени маскулинитет у Црној Гори“. У ова два функционално обједињена поглавља, кандидат путем реинтерпретације бројних теоријских радова и аналитичких примера објашњава да се маскулинитети односе на социјалне улоге, понашања и значења прописана за мушкарце у сваком датом друштву и у свакој датој временској тачки. Да родне улоге садрже стандарде, очекивања или норме које појединац "треба" да испуни, а да разлика између биолошког полног идентитета и наученог родног идентитета вероватно нигде није тако чиста као у "ратним" културама, унутар којих су и мушкарци и жене усмеравани према њиховим особитим улогама: мушкарци да учествују у борбама и жене да одгајају. Када је различите теоријске перспективе о социјалној конституисаности маскулинитета применио на црногорски контекст у историјској перспективи, на основу анализе етнолошких, историографских и фикционалних наратива, кандидат је дошао до радне хипотезе, настале током истраживања, да управо немогућност позиционирања модела традиционалног црногорског маскулинитета на глобално нормираним скалама сугерише да се савремени црногорски маскулинитет не оже позиционирати на скали традиционално модерно. Искусном читаоцу би ово могло да се учини као варијанта мита о националној посебности и истраживачка грешка, мада се из кансијих анализа јасно види да кандидат суптилно користи рефлексивност, у сваком кораку анализе настојећи да његове резултате инкорпорира у целину аналитичког поступка (што је, између осталог, и основни модел структурирања наратива, па тако и научних). Када је о провери радне хипотезе настале током истраживања реч, кандидат је користећи BMS (Brannon Masculinity Scale) и MRNS (Male Role Norms Scale) открио веома велике варијације савремених наратива о маскулинитету у Црној Гори, конфузију на индивидуалном плану када је о колизији идеалних норми и личних преференција реч, као и потенцијал за генерисање нових конфликта у култури овим поводом. Имајући у виду да је тересно истраживање и интерпретација тако добијених резултата поменутих скалама у оквиру дизајна целокупног истраживања имала функцију савременог преиспитивања нормативности модела понуђених традиционалним етнолошких, историографским и фикционалним културним ресурсима, разумљиво је да кандидат није улазио у интерпретације корелација појединих социо-психолошких параметара које стандардизоване скале обично подразумевају. Ипак, Комисија истиче да се откривене корелације, о којима кандидат извештава у овом делу дисертације, могу

користити као полазишта за даља истраживања будућих истраживача, или самог аутора, и да представљају, осим других теоријских доприноса ове дисертације, и емпиријски допринос који може да иницира даљи развој истраживања у овој области.

У поглављу „Конструисање модела традиционалног црногорског маскулинитета“, кандидат темељно, слој по слој анализира две основне компоненте овог модела: родне улоге које је ратничко-сточарско-пљачкашко привређивање доделило мушкарцима и женама, а друга се односи на концепт родних улога, обликован путем фикционалних и историјских наратива. Референцама на поједине етнолошке и историографске анализе генезе родне поделе привредних улога у племенском ратничко-пљачкашко-сточарском друштву Црне Горе у његовим трансформацијама током последњег миленијума. Контекстуализујући родне улоге у привредне и политичке околности, а потом прелазећи на анализу модела које су током векова конструисали путописци, историчари, етнолози и други актери јавности, кандидат суптилно проводи читаоца до периода националног конституисања, и у етничком и у државном смислу, као тачке наративног преокрета, или структурисања новог наратива, у којем ће се и створити услови за „судбинску“ проблематизацију црногорског идентитета повод питања северноатлантских интеграција. У поглављу „Наративи“, које је више теоријског карактера и у којем кандидат показује таленат да сложене методолошке поступке јасно и прегледно представи неинформисаном читаоцу, показујући и таленат за научни и наставни рад, кандидат исцрпно информише читаоца о значају „наратолошке“ перспективе за разумевање тако широких и емоционално оптерећених тема као што су јавне полемике или „културни ратови“. Подсећајући читаоца на општа, кључна места о наративним аи њиховој анализи, кандидат постепено сужава излагање на срж анализе изнете у овом поглављу - целину о трансформацији репрезентационих у онтолошке наративе у јавним полемикама. Ослањајући се дебате у друштвено-хуманистичким наукама о томе да ли су наративи креирани наметањем образаца стварности или је живот инхерентно уобличен наративним обрасцем, кандидат и сам доприноси расправи о релеаности конструката, посебно се посвећујући расправи о реалности наративне конструкције (националног) идентитета у контексту избора дискурзивног ауторитета (деконструкција фикционалних конструката у традицији истраживања „исмишљања традиције“ насупрот нативној потрази за извесном прошлошћу), која повремено потреса антрополошку теорију и методологију. У поглављу „Капацитет црногорске јуначке традиције за инструментализацију у политикама идентитета“, које се може сматрати и поглављем у којем се на делу показује вредност теоријско-методолошког бриколажа какав представља наратив ове дисертације, кандидат редом анализира социјалне контексте инструментализације (културни ратови и идентитетске полемике у јавности либералног поретка који је у формирању), теоријске дилеме посткултурне антропологије (о анализи културе и идентитета, као носећих концепата од којих се значајан број улесника у дисциплинарним полемикама одрекао) и полемике о северноатлантским интеграцијама као дискурсе политике идентитета. У овом поглављу се и одговара на једну од кључних хипотеза рада - како је дошло до тога да се у јавности питање приступања НАТО посматра као континуитет са, или нарушавање црногорске јуначке традиције.

У поглављу „Концепт дискурса“, које попут поглавља „Наративи“ служи да током анализе, а не нужно на њеном почетку, постепено уводи читаоца у теоријскометодолошке поступке које аутор користи, кандидат дефинише два своја основа појма: „У склопу овог рада, термин дискурс односиће се на дискурс као систем идеја које стварима дају значење, односно, на концепт који доприноси продукцији, трансформацији и репродукцији објеката и субјеката социјалног живота. Оваква концептуализација дискурса нужно инкорпорира концепт наратива, као и значење дискурса као „континуираног говора“ и „језика у употреби“. Схваћен на овај начин, концепт дискурса представља јасно структурисан и ограничен наратив који се користи у свакодневној вербалној комуникацији. Тј. наратив представља шири оквир из кога могу проистећи различити дискурси.“ У поглављу „Инструментализација црногорске јуначке традиције у полемикама о чланству Црне Горе у НАТО“, кандидат путем анализе конкретних дискурзивних примера показује да се недостатак консензуса поводом северноатлантских интеграција одржава консензусом о томе да је кључно питање дебате, з акоју би се дало очекивати да је политичког, економског и војног карактера - у ствари (маскулини) идентитет. Комбинујући анализу медијских извора и друге научне анализе, кандидат анализира слојеве аргументације заговорника две опције у јавности, са посебним освртом на тачке у којима дебате кулминирају (кључни кораци у приступању, иницијативе политичких странака и расправе у парламенту, слање црногорских трупа у мешународне мировне мисије итд.). Закључне анализе у дисертацији почињу подпоглављем овог поглавља, под називом „Анализа инструментализације црногорске јуначке традиције у полемика о чланству Црне Горе у НАТО-у“ и настављају се у поглављу „Национални наратив Црне Горе“. И ова два поглавља су у јакој функционалној вези, и кандидату аргументацију подржавају бројним примерима из медија, приватних и неформалних дискурса. У посебним целинама, у којима анализира званична и незванична, опозициона и она тумачења ове проблематике са позиције државне власти, стручна и лаичка мишљења и бројне усамљене дискурсе који доводе у везу политику и идентитет, кандидат путем јаког ослањања на анализу типичну з акогнитивну антропологију открива поруке кодиране наративима о националном идентитету, државности, традицији и маскулинитету у Црној Гори. Анализирајући формуле националног наратива, наратива сарадње, њиховог „живота“ у политичким институцијама, али и у раду Војске Црне Горе, кандидат припрема своја „Завршна разматрања“, која су рекапитулативног карактера и очигледно у доброј научној традицији служе будућим истраживачима да јасно формулисане закључке примене у свом раду. Посебну композициону занимљивост ове дисертације представља чињеница да кандидат свој професионални наратив не смешта на почетак текста. За разлику од у антропологији популарног позиционирања аутора (родног, политичког, идеолошког), у складу са сада већ видеценијским напунтањем идеје о томе да је непристрасна друштвено-хуманистичка наука немогућа, кандидат свој став о проучаваном проблему износи у „Апендиксу“. Управо захваљујући јасном одређивању према проучаваној проблематици, урањању у истраживачки проблем и настојање на фер односу према ривалским погледима на политички импрегнирану тему, штоп је у проучавању културних ратова веома тешко или готово немогуће избећи, аутор је свој истраживачки проблем формулисао тако да он има шири

научни и ванвремени значај, али да задржи актуелност, етнографску фокусираност и теоријско-методолошку оштрину. У наведеном је и успео.

Имајући све наведено у виду, предлажемо Наставно-научном већу Филозофског факултета Универзитета у Београду да одобри одбрану докторске дисертације ПОЛЕМИКЕ О СЕВЕРНОАТЛАНТСКИМ ИНТЕГРАЦИЈАМА У СВЕТЛУ ЦРНОГОРСКЕ ЛУНАЧКЕ ТРАДИЦИЈЕ кандидату мр Бранку Бановићу, за шта су се по нашем мишљењу стекли стварни и формални услови.

У Београду
16.08.2010.

Комисија

Проф. др Иван Ковачевић, ментор

Доц. др Милош Миленковић

Проф. др Бојан Жикић

Др Гордана Ћерић, Виши научни сарадник